
سومین همایش ملی شفای پایدار
دانشگاه علوم پزشکی بابل
۱۳۹۹

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی بابل

بسم الله الرحمن الرحیم

کتابچه خلاصه مقالات

سومین همایش ملی شفای پایدار

دانشگاه علوم پزشکی بابل. اول مرداد ۱۳۹۹

سومین همایش ملی

شفای پایدار (غیرحضوری)

Third National Conference of Sustainable Healing

(دارای امتیاز فرهنگی ویژه اعضای هیات علمی دانشگاه ها)

محورهای همایش:

۱. بررسی رجالی و فقه الحدیثی رساله ذهبیه
۲. سلامت معنوی
۳. جریان شناسی نویسندگان روایات طبی

مکان نمایش:

سالن کنفرانس امام علی (ع) معاونت تحقیقات و فناوری

زمان برگزاری:

چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱
(از ساعت ۹ لغایت ۱۲:۳۰)

نشانی الکترونیکی:
3ncsh.mubabol.ac.ir

آدرس دبیرخانه: بابل، خیابان گنج افروز، دانشگاه علوم پزشکی، کتابخانه مرکزی
تلفن دبیرخانه: ۳۲۱۹۴۷۲۰-۰۱۱ ۳۲۱۹۳۶۲۱۳-۰۱۱
دور نویس: ۳۲۱۹۷۶۶۷-۰۱۱

پست الکترونیکی:
3ncsh@mubabol.ac.ir

پیش گفتار

دانشگاه علوم پزشکی بابل در راستای تلاش برای فراهم سازی بنیان های علمی برداشت روش‌مند از آموزه های دین در عرصه سلامت، افتخار دارد سومین همایش ملی شفای پایدار را در روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱ برگزار نماید.

ضمن قدردانی از همراهی حامیان برنامه و اعضای کمیته علمی و اجرایی همایش، با توجه به شرایط سالجاری و شیوع بیماری کووید۱۹، همایش به صورت مجازی برگزار شده و در نظر است مقالات برگزیده نیز از طریق مجله علمی، منتشر و در دسترس علاقمندان قرار گیرد.

محورهای همایش به شرح زیر تعیین شده اند.

۱ . بررسی رجالی و فقه الحدیثی رساله ذهبیه

۲. سلامت معنوی

۳. جریان شناسی نویسندگان روایات طبی

امید است جهت بهره برداری علاقمندان این حوزه ها مفید واقع گردد.

دکتر محمد هادی یداله پور

دبیر علمی سومین همایش ملی شفای پایدار

دکتر سید فرزاد جلالی

رییس دانشگاه و رییس سومین همایش ملی شفای پایدار

حامیان همایش

معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بابل

دفتر طب ایرانی و معاونت فرهنگی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

دفتر نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی بابل

بسیج جامعه پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل

دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه مازندران

موسسه فرهنگی قرآن و عترت پیامبر اعظم (ص) ساری

اعضای کمیته علمی همایش

دکتر سید فرزاد جلالی
استاد دانشگاه علوم پزشکی بابل
رییس همایش

دکتر محمد هادی یداله پور
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل
دبیر علمی همایش

دکتر عباس نیکزاد
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل

دکتر سید غلامعلی جورسرایی
استاد دانشگاه علوم پزشکی بابل

دکتر سید علی مظفرپور
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل

دکتر رضا قدیمی
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل

اعضای کمیته علمی همایش

دکتر صدیقه اسماعیل زاده
استاد دانشگاه علوم پزشکی بابل

دکتر محمد علی جهانی
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل

دکتر معصومه بیانی
استاد دانشگاه
علوم پزشکی بابل

دکتر علی اصغر زکوی
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران

دکتر محسن نورایی
دانشیار دانشگاه مازندران

دکتر حبیب اله حلیمی
دانشیار دانشگاه مازندران

اعضای کمیته علمی همایش

دکتر محمد شریفی دانشیار دانشگاه مازندران	دکتر مصطفی معلمی استادیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران	دکتر رحمت اله مرزبند استادیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران
دکتر مهدی یوسفی استادیار دانشگاه علوم پزشکی مشهد	دکتر حسام الدین علامه عضو هیات علمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	دکتر حامد آرضایی استادیار دانشگاه امام صادق (ع)

اعضای کمیته علمی همایش

دکتر علی بیژنی استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل	دکتر سیمین موعودی استادیار دانشگاه دبیر اجرایی همایش	دکترآنژلا حمیدیا استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل
دکتر حسینعلی اصغرنیا استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل	دکتر مرتضی مجاهدی استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل	دکتر سید جلیل سیدی اندی استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل

اعضای کمیته علمی همایش

دکتر ثریا خفری استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل 	دکتر موسی یمین فیروز استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل 	دکتر روشنک ثاقبی همکار دانشگاه علوم پزشکی بابل

واحدهای عضو کمیته اجرایی همایش

معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بابل

مدیریت آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشگاه علوم پزشکی بابل

مدیریت حراست دانشگاه علوم پزشکی بابل

مدیریت روابط عمومی دانشگاه علوم پزشکی بابل

معاونت فرهنگی دانشگاه علوم پزشکی بابل

واحد خدمات دانشگاه علوم پزشکی بابل

دفتر نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی بابل

بسیج جامعه پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل

برنامه اجرای غیر حضوری سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان	موضوع	اجرا
۹/۰۵- ۹	تلاوت قرآن کریم و پخش سرود ملی جمهوری اسلامی ایران	
۹/۱۵ -۹/۰۵	افتتاحیه همایش	جناب آقای دکتر سید فرزاد جلالی رییس دانشگاه و رییس سومین همایش ملی شفای پایدار
۹/۲۵ -۹/۱۵	غبارزدایی از چهره ی جان با زلال چشمه ی قرآن	حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر عباس نیکزاد دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل و عضو کمیته علمی همایش
۹/۳۵ -۹/۲۵	گزارشی از روند اجرای همایش و مقالات واصله	جناب آقای دکتر محمد هادی یداله پور دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل و دبیر علمی همایش
۹/۵۰ -۹/۳۵	سخنرانی ویژه	جناب آقای مهدی صالحی مسئول محترم دبیرخانه کمیسیون توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی در نظام سلامت (سرکار خانم دکتر سیما سادات لاری، معاون محترم فرهنگی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، به سبب همه گیری کووید-۱۹ نتوانستند در همایش حضور یابند)
۱۰- ۹/۵۰	سخنرانی ویژه	جناب آقای دکتر محمدرضا شمس اردکانی مشاور محترم وزیر و مدیر کل دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

برنامه اجرای غیر حضوری سومین همایش ملی شفای پایدار

سخنرانی های همایش		
۱۰/۱۰- ۱۰	روش شناسی تدوین کتب حدیث طبی شیعه با تاکید بر کتاب طب الائمه ابنا بسطام	جناب آقای دکتر مرتضی خرمی
۱۰/۲۰- ۱۰/۱۰	تاریخچه سلامت معنوی	جناب آقای دکتر رضا چمن
۱۰/۳۰- ۱۰/۲۰	تحلیل هم واژگانی بروندادهای علمی جهان در حوزه دین و سلامت	جناب آقای دکتر موسی یمین فیروز
۱۰/۴۰- ۱۰/۳۰	پژوهشی نو در ارزیابی سندی و رجالی رساله ذهبیه	جناب آقای احسان عبادی
۱۰/۵۰- ۱۰/۴۰	رابطه بین سلامت معنوی و رشد اخلاقی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان با تاکید بر ترتیب تولد فرزندان در خانواده	جناب آقای دکتر سلیمان یحیی زاده جلودار
۱۱- ۱۰/۵۰	جریان شناسی کتاب های روایات طبی تا قرن دوازدهم	جناب آقای حجت علی نژاد

برنامه اجرای غیر حضوری سومین همایش ملی شفای پایدار

سخنرانی های همایش		
۱۱ -۱۱/۱۰	سلامت معنوی و بهداشت روان از دیدگاه قرآن	جناب آقای دکتر محمود رجبی
۱۱/۱۰ -۱۱/۲۰	بررسی رابطه سلامت معنوی و شادکامی در دانشجویان پزشکی ورودی ۱۳۹۵ دانشگاه علوم پزشکی بابل	سرکار خانم دکتر زینب غلام نیا شیروانی
۱۱/۲۰ -۱۱/۳۰	مولفه های اخلاقی اثرگذار بر سلامت معنوی با تمرکز بر روایات امام رضا(ع)	سرکار خانم سیده فاطمه قدیری نژاد
۱۱/۳۰ -۱۱/۴۰	نقش سلامت معنوی در تعهد سازمانی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی بابل	سرکار خانم نرگس قلی زاده پاشا
۱۱/۴۰ -۱۱/۵۰	مفهوم "بازگشت به خویشتن" در مراقبت های پرستاری: تحلیل مفهوم به روش تکاملی راجرز	سرکار خانم فرزانه باقریه
۱۱/۵۰ -۱۲	علوم انسانیِ پزشکی؛ پلی میان رشته ای در پیوند دین و سلامت	جناب آقای محمد باعزم
۱۲ -۱۲/۱۰	راهکارهای رشد سلامت معنوی از دیدگاه قرآن کریم	سرکار خانم ملیحه صادقی

رونمایی از کتاب ویژه همایش و سخنرانی آقای دکتر مرتضی مجاهدی با موضوع

پژوهشی پیرامون کتاب طب النبی ابوالعباس مستغفری

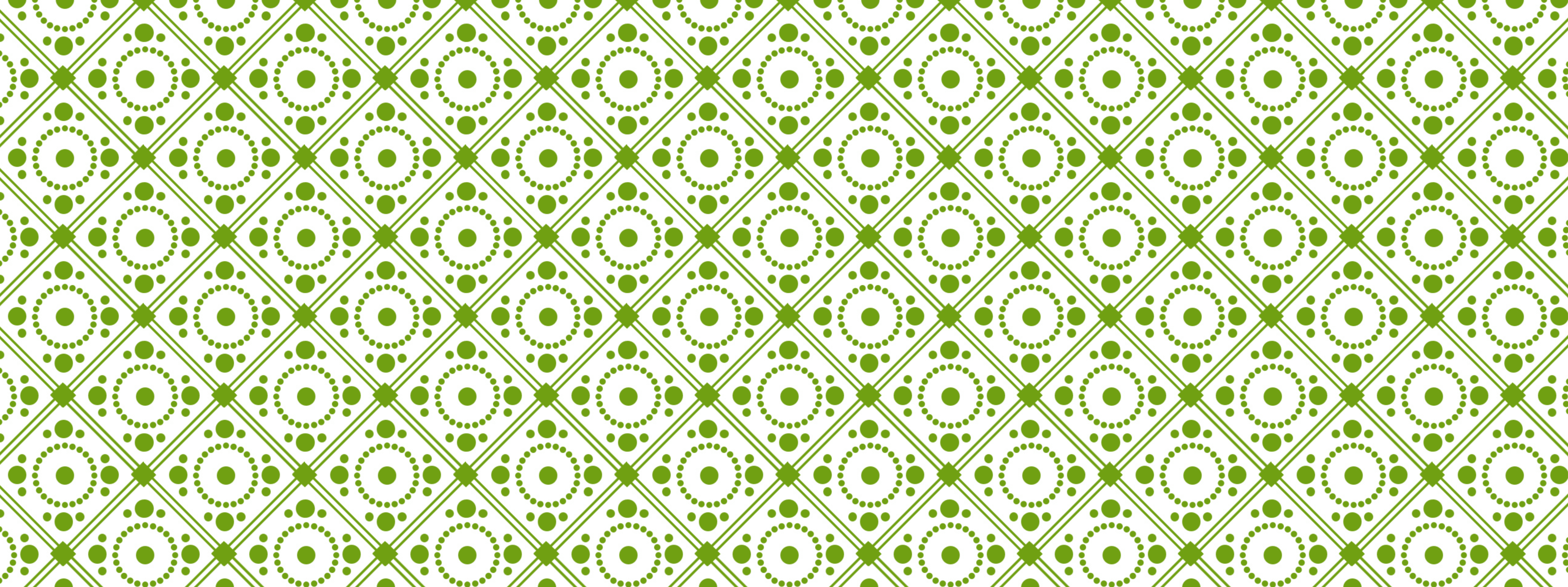

برنامه اجرای غیر حضوری سومین همایش ملی شفای پایدار

ارائه‌ی پوسترهای همایش		
زمان	عنوان مقاله	نام نویسندگان: سرکار خانم/ جناب آقای
۱۲/۱۰ -۱۲/۱۲	جریان شناسی نویسندگان روایات طبی	دکتر محمدشریفی، اکرم حسین زاده
۱۲/۱۲-۱۲/۱۴	معنویت و معنای زندگی در قرآن و روانشناسی	دکتر محمد هادی یداله پور، دکتر مهناز فاضلی
۱۲/۱۴ -۱۲/۱۶	تاثیر تلاوت قران بر اضطراب مادران دارای نوزاد نارس بستری در بیمارستان	دکترپروین عزیزنژاد روشن، فاطمه شاکر زواردهی
۱۲/۱۶-۱۲/۱۸	نقش سلامت معنوی بر مهارت های ارتباطی بین فردی و خودکارآمدی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان	دکتر سلیمان یحیی زاده جلودار، دکتر سید مهدی متولیان، دکتر فاطمه لطفی گودرزی
۱۲/۱۸-۱۲/۲۰	مبانی سلامت معنوی در قرآن	محمود تنها، محمد هادی یدالله پور، محمدقاسمی
۱۲/۲۰ -۱۲/۲۲	عیار شناسی و نقش تعامل جسم و جان در سلامت معنوی با تاکید بر ادبیات عرفانی	عبدالله غلامی، محمد حسین قهرمانی

برنامه اجرای غیر حضوری سومین همایش ملی شفای پایدار

ارائه‌ی پوسترهای همایش		
زمان	عنوان مقاله	نام نویسندگان: سرکار خانم/ جناب آقای
۱۲/۲۴ -۱۲/۲۲	آموزش مراقبت معنوی به دانشجویان پرستاری: مطالعه مروری	علی ذبیحی، سیده رقیه جعفریان امیری
۱۲/۲۶ -۱۲/۲۴	قرآن، بهترین شب نشین	محمد شریفی، الهام رسولی
۱۲/۲۸ -۱۲/۲۶	موانع سلامت معنوی از دیدگاه نهج البلاغه	نسیبه یداله پور، محمد هادی یداله پور
۱۲/۳۰ -۱۲/۲۸	تحلیلی بر پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با نهج‌البلاغه در ایران	زهرا آقالری، سمیه جعفریان
۱۲/۳۲ -۱۲/۳۰	نقش باورهای دینی در نشاط خانواده	محمد شریفی، احمد صادقیان
۱۲/۳۴ -۱۲/۳۲	بررسی مناسبات میان تعالیم اسلام و علوم زیستی	امراله مصطفی زاده، فاطمه نورائی
۱۲/۳۶ -۱۲/۳۴	اختتامیه همایش	

خلاصه مقالات سخنرانی

کد مقاله: A-10-66-1

عنوان مقاله: روش شناسی تدوین کتب حدیث طبی شیعه با تاکید بر کتاب طب الائمه ابنا بسطام

نویسنده و ارائه دهنده: دکتر مرتضی خرمی

روش شناسی تدوین کتب حدیثی طبی شیعه (با تاکید بر کتاب طب الائمه ابنا بسطام)

دکتر مرتضی خرّمی[1]

چکیده

نگاهی به مکتوبات حدیثی شیعه نشان می¬دهد طب و بهداشت جسم از موضوعاتی بوده که توجّه برخی از شاگردان ائمّه: و عالمان حدیث¬پژوه شیعی را به خود جلب کرده و زمینه¬ساز تدوین کتاب¬هایی با این موضوع یا اختصاص بخش¬هایی از یک کتاب حدیثی به این مقوله گردیده است. هر چند مع¬الاسف از آثاری که با عنوان «کتاب الطبّ» در زمره کتب حدیثی شیعه به رشته تحریر درآمده است، جز چند کتاب به دست ما نرسیده و همین مساله، قضاوت قطعی درباره طب اسلامی را - که امروزه به چالشی جدّی در محافل علمی تبدیل شده و گاه از جلوه¬های تعارض علم و دین به شمار آمده- دشوار ساخته است، ولی با این وجود بررسی ساختاری و محتوایی این چند کتاب و نقد و تحقیق سندی و دلالی روایات طبی و بهداشتی تا حدود زیادی می¬تواند دورنمایی کلی از این مساله را ترسیم نماید. مقاله پیش رو در صدد است ضمن برشمردن فهرست¬واره¬ای از آثار حدیثی طبی شیعه، شیوه¬های تدوین احادیث را در اینگونه آثار و به ویژه کتاب «طب الائمّه» از آثار قرن چهارم هجری که به جهاتی از امتیازات خاصی برخوردار است، مورد بررسی و فرادید اهل نظر قرار دهد. نتایج تحقیق نشان می¬دهد مؤلفان کتب حدیثی شیعه به روایات طبی همانند سایر موضوعات نگریسته و احادیثی مسند و مرسل، صحیح و ضعیف و ... در این خصوص گرد آورده¬اند. لذا اینگونه روایات نیز می¬بایست به دور از هرگونه حساسیت زائدی همانند احادیث فقهی یا تفسیری مورد بررسی فقه¬الحدیثی قرار گیرند.

کد مقاله: A-10-61-1

عنوان مقاله: تاریخچه سلامت معنوی

نویسنده و ارائه دهنده: دکتر رضا چمن

تعریف: معنوی و معنویت به هرآنچه که شامل یا مربوط به معنی و روح باشد گفته می‌شود و مقابل ظاهری و مادی است.
معنویت می تواند مرتبط و مشتمل بر امر قدسی یا غیبي، ارزش ها، اخلاقیات، دین، عرفان و عواطفی که به زندگی معنا می بخشد باشد.

سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۴۸ سلامت را واجد سه بعد دانست:

جسمانی، روانی و اجتماعی

این سازمان در فاصله سال های ۱۹۹۸- ۱۹۸۳ به مرور در منابع و مستندات، سلامت را واجد چهار بعد دانست:

جسمانی، روانی، اجتماعی و **معنوی**

از دیدگاه غیردیني سلامت معنوي مشتمل بر احساسات ملموس زیر است:

آرامش، نشاط و امید

شاخص های سلامت معنوی در اندیشه دینی:

شناختي، احساسي، رفتاري و پیامدي

سلامت معنوی قبل و بعد از میلاد مسیح

سلامت معنوي با اندیشه ها و تفکرات فلاسفه بزرگی چون سقراط، افلاطون و ارسطو در قرون چهارم و پنجم قبل از میلاد مسیح پیوند خورده است. در همان دوران بقراط که او را پدر علم طب نامیده اند با رویکرد معنا گرایانه سوگند نامه مشهور خود را تنظیم نمود. بقراط اولین کسی بود که مبانی اخلاق را در قالب قسم نامه با طبابت درآمیخت. معنویت درآیین مسیح بصورت برجسته مطرح بوده و گرایش به معنویت از مشخصات بارز دین مسیحیت به شمار مي رفت.

سلامت معنوی در ایران قبل و بعد از اسلام

طب باستان ايراني با آيين زرتشت و تعليمات اوستا پيوند جدايي ناپذيري داشته است. يكي از قديمي ترين شواهد مبني بر باورمندي اطبا به نقش اعتقادات در شفا و بهبودي بيماران در ايران مربوط به اعتقاد به شفابخشي اهورامزدا بوده است. در آيین اسلام بطور جامع مقوله معنويت مطرح شد و با اين رويكرد متمايز كه " گرايش به معنويت ريشه در فطرت انسان دارد". پزشكان از طبقه روحانیون كه عالی ترين طبقه از طبقات چهارگانه (روحانیون، سربازان، صنعت گران و كشاورزان) بودند انتخاب می شدند. اين طبقه رشته الهيات و طب را با همزمان تحصيل می نمودند و بعد از اتمام مقدمات آن يكي از دو رشته را انتخاب كرده و ادامه می دادند. دانشمندان مسلمانی چون ابن سينا و زكرياي رازی كه منشأ اثرات مهمی در تاريخ دانش محسوب می شوند از مفاخر ايران پس از اسلام می باشند. تقريبا تمام پزشكان بزرگ مسلمان از علم الهيات اطلاع كامل داشته اند.

پیشینه تحقیقات در حوزه سلامت معنوی

از نيمه دوم قرن بيستم آرام آرام بصورت كلاسيك نتايج تحقيقات در خصوص رابطه دينداري و معنويت بر ابعاد و حيطه هاي گوناگون سلامت و بيماري مشخص و منتشر گرديد.

با وجود اختلاف نظرهای فراوان پيرامون تئوری و تعريف معنويت در بين انديشمندان و محققين، كمتر صاحبنظری وجود معنويت و تاثير آن بر سلامت را انكار می كند. در چند دهه اخير بطور فزاينده شاهد تمايل به مطالعه در خصوص نقش معنويت در سلامت هستيم. نقش معنويت در بهبودی بيماران، رضايتمندی از زندگی، سلامت روانی، كيفيت زندگی و اميدواری به بقا در مطالعات گوناگون روشن شده است. در طول دو دهه گذشته بيش از هر زمانی انديشمندان علوم پزشكی سعی كرده اند تا رابطه سلامت و بيماری با معنويت را بشناسند و تبيين كنند. براساس نتايج مطالعات متعددی سلامت معنوی تاثير مثبت بر افزايش اميد زندگی، كنترل فشار خون، كاهش افسردگی، كاهش استعمال دخانيات، التيام بيماری های صعب العلاج و ارتقای كيفيت زندگی داشته است.

کلید واژه ها: تاریخچه، سلامت، سلامت معنوی

کد مقاله: A-10-45-1

عنوان مقاله: تحلیل هم واژگانی بروندادهای علمی جهان در حوزه دین و سلامت

نویسندگان: موسی یمین فیروز، محمد هادی یداله پور، سارا امیری، خدیجه طهماسبی

ارائه دهنده: دکتر موسی یمین فیروز

چکیده

هدف: در طی سال های اخیر مطالعات علمی در زمینه دین، معنویت و سلامت به طور قابل توجهی در حال رشد است. در این پژوهش ضمن ارزیابی تولیدات علمی جهان در این حوزه علمی به تحلیل هم واژگانی این مطالعات خواهیم پرداخت.

مواد و روش ها: پژوهش حاضر با استفاده از تحلیل هم واژگانی که یکی از مهمترین فنون علم سنجی می باشد صورت گرفته است. در این مطالعه ۲۱۰۹ مدرک علمی که در بازده زمانی ۱۹۵۸ تا ۲۰۱۹ در پایگاه WEB OF SCIENCE نمایه شده بودند مورد بررسی قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده ها و ترسیم نقشه علمی از نرم افزارهای RAVAR MATRIX و VOS VIEWER استفاده شده است.

یافته ها: تحلیل داده ها نشان داد که کشور ایران با ۳۲ مدرک علمی نمایه شده در WOS تنها ۵۲/۱ درصد از مدارک علمی جهان در این حوزه را تولید کرده است و کشورهایی چون آمریکا، انگلیس و آلمان در این حوزه علمی از سایر کشورها پیشروتر هستند. تحلیل هم واژگانی نشان می دهد که مهمترین موضوعات مورد توجه در مقالات علمی حوزه دین و سلامت شامل SPIRITUALITY AND HEALTH، MENTAL HEALTH و CHRISTIAN بوده است.

نتیجه گیری: موضوع معنویت و سلامت(SPIRITUALITY AND HEALTH) یکی از مهمترین موضوعات مورد توجه در مطالعات ٦٠ سال اخیر دنیا در سه ادیان بزرگ اسلام، یهود و مسیحیت بوده است. بدون شک نقش معنویت را نمی توان در ارتقاء سلامت و بهداشت جوامع نادیده گرفت.

کلیدواژه ها: دین، سلامت، تولیدات علمی، علم سنجی، تحلیل هم واژگانی

کد مقاله: A-10-28-1

عنوان مقاله: پژوهشی نو در ارزیابی سندی و رجالی رساله ذهبیه

نویسندگان: احسان عبادی، محمدصادق فاضل

ارائه دهنده: احسان عبادی

چکیده

در منابع اسلامی مستنداتی وجود دارد که راه پیشگیری و یا درمان بسیاری از بیماری‌ها را مشخص می‌کند. تا حدی که ادعا شده است هیچ بیماری وجود ندارد که در آیات و روایات راه پیشگیری و یا درمان آن نیامده باشد برخی تلاش کرده‌اند که این مستندات را در مجموعه‌ای گردآوری کنند و نام آن را طب اسلامی بگذارند. بنابر این، طب اسلامی عبارت است از آموزه‌های دینی اسلام پیرامون موضوعات علوم پزشکی. اما در میان دانشمندان و پژوهشگران معاصر در علم بودنِ طب اسلامی و وجود مجموعه‌ای از آیات و روایات با عنوان طب اسلامی اختلاف نظر جدی وجود دارد. برخَی طب اسلامی را به عنوان یک علم قبول دارند و آن را معادل طب سنتی می‌دانند. برخی آن را همان طب سنتی که یک عالم دینی بر اساس آن طبابت می کند می‌شمرند و برخی نیز شدیداً با آن مخالف‌اند. یکی از اسنادی که موافقین طب اسلامی آن استناد می‌کنند، «رساله ذهبیه» یا «طب الرضا (علیه السلام)» است. مخالفین طب اسلامی اشکالات جدی بر این سند وارد کرده‌اند که این مقاله با وارد کردن پنج اشکال، آن را مورد نقد قرار می‌دهد از جمله پایین بودن اعتبار وجاده، عدم اعتبار روایات مرسل، اختلاف در متن حدیث و جرح محمد بن جمهور و در نتیجه این سند را از درجه اعتبار ساقط می‌داند.

کد مقاله: A-10-59-2

عنوان مقاله: رابطه بین سلامت معنوی و رشد اخلاقی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان با تاکید بر ترتیب تولد فرزندان در خانواده

نویسندگان: سلیمان یحیی زاده جلودار، سید مهدی متولیان، فاطمه لطفی گودرزی

ارائه دهنده: دکتر سلیمان یحیی زاده جلودار

چکیده

مقدمه: سازمانهای آموزشی بویژه اداره آموزش و پرورش برای اثر بخش بودن رسالت آموزشی خود، نیازمند رشد اخلاقی معلمین می باشند، در این پژوهش یکی از مولفه‌های مرتبط با رشد اخلاقی، سلامت معنوی می‌باشد. هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط سلامت معنوی با رشد اخلاقی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شهرستان بابل ازدیدگاه شناختی کلبرگ با تاکید بر ترتیب تولد فرزندان در خانواده می‌باشد.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه فرهنگیان، و روش نمونه گیری از نوع خوشه‌ای، و ۱۵۰ نفر از دانشجویان را شامل شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش شامل، پرسشنامه سلامت معنوی الیسون و پالتوزون، و پرسشنامه رشد اخلاقی معنوی‌پور که در سال ۲۰۱۲ طراحی شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده گردید .

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان دادند که بین نمرات رشد اخلاقی و سلامت معنوی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان ارتباط معنی‌دار و مستقیمی وجود دارد. همچنین در مورد ترتیب تولد فرزندان و سلامت معنوی، نتایج نشان می‌دهد که فرزندان اول در آزمون‌های عملکرد بطور معنی‌داری در سلامت معنوی نسبت به فرزندان بعدی متفاوت می‌باشند.

نتیجه‌گیری: بنابراین ضروری است که مدیران و برنامه ریزان آموزشی در تصمیمات و اقدامات خود به غیر از چارچوبهای قانونی باید تحت تاثیر سلامت معنوی نیز باشند.

واژگان کلیدی: دانشگاه فرهنگیان، سلامت معنوی، رشد شناختی اخلاقی

کد مقاله: A-10-44-1

عنوان مقاله: جریان شناسی کتاب های روایات طبی تا قرن دوازدهم

نویسندگان: حجت علی نژاد ومحسن نورائی

ارائه دهنده: حجت علی نژاد

چکیده:
سابقه و هدف: اعتبار و اصالت طب اسلامی از دغدغه های دیرپای اندیشمندان مسلمان است. زاویه دید متفاوت و مبانی مختلف ، اختلاف نظرهایی در زمینه را به دنبال آورد. شماری با استناد به جامعیت اسلام معتقدند؛ مسایل مطرح در حوزه تندرستی و پزشکی نیز در قلمرو شریعت قرار دارد. در مقابل؛ برخی دیگر از اندیشمندان، تامین تندرستی بدن را خارج از رسالت و ماموریت شریعت دانسته اند. به باور ایشان، روایات طبی ؛ حداکثر می توانند به عنوان تجربه شخصی قابل پذیرش باشد البته مشروط به ارزیابی دقیق با معیارهای دانش حدیث و نیز به کار گیری عنصر اجتهاد. بر این اساس می توان گفت، استخراج، دسته بندی و ارزیابی کتابهای حوزه طب روایی، امری بایسته در این زمینه محسوب می گردد. پژوهش حاضر می کوشد تا کتابهای روایات طبی تا قرن دوازدهم را مطمح نظر قرار دهد.
روش: پژوهش حاضر با روش توصیفی – تحلیلی می کوشد تا پس از مراجعه به متون مختلف روایی ضمن شناسایی کتابهای روایی طبی به دسته بندی و معرفی آن دست یازد.
یافته ها: نتایج پژوهش بیانگر توجه و اهتمام نسبی محدثان و عالمان اسلامی نسبت به تدوین کتابهای روایی طبی است. این کتابهای گاه به صورت ضمنی و در کنار دیگر ابواب حدیثی و دیگر هنگام در قالب اثری مستقل به نقل و گزارش روایات مرتبط با طب می پردازد. همچنان که گاه در قالب روایت طب دارویی و احیانا در قالب طب دعایی تنظیم و تدوین گردید.
نتیجه گیری: دست کم احتمال صدور شمار اندک روایات طبی قابل قبول و اعتبار بالجمله آنها قابل تایید است. این روایات بیانگر تجربیات پیشوایان دینی و منطبق با شرایط آب و هوایی یا مزاج خاص است. از این رو مفاد این روایات، پیش از بررسی دقیق و مراجعه به یافته های قطعی دانش پزشکی مدرن قابلیت تعمیم ندارد. با این همه روایات طبی قابلیت ارزیابی دقیق حدیثی برخوردار است.
واژگان کلیدی: روایات طبی، جوامع حدیثی، طب النبی، طب دعایی

کد مقاله: A-10-71-1

عنوان مقاله: سلامت معنوی و بهداشت روان از دیدگاه قرآن

نویسنده و ارائه دهنده: دکتر محمود رجبی

چکیده
مقدمه: با وجود پیشرفتهای چشمگیر در علم و تکنولوژی، روز به روز اضطراب، افسردگی و ناآرامی بیش از پیش بر جوامع چیره شده و سلامت معنوی و به تبع آن سلامت جسمی انسان را به خطر میاندازد. ازاینرو، اهمیت پرداختن به زوایای گوناگونِ سلامت مادی و معنوی، بیشتر احساس میشود. هدف این پژوهش بررسی سلامت معنوی و بهداشت روان از دیدگاه قرآن است.

روش کار: در این تحقیق که با روش تحلیلی – کتابخانه یی انجام شده، از کتابهای حوزه ی علوم اسلامی و دینی، روانشناسی و تفاسیر موجود با موضوع سلامت معنوی و بهداشت روان استفاده شده است. در این پژوهش موارد اخلاقی رعایت شده است.

یافته ها: یافته ها نشان داده که از دیدگاه قرآن کریم سلامت روان به معنای تعادل و انسجام فراگیر در همه ابعاد جسمانی و نفسانی انسان است که تعقل و اندیشیدن، آگاهی، هدف داری، انصاف، عدالت، امانت داری، حقیقت جویی و تسلیم در برابر آن، رشد مستمر و آرامش از جمله علائم آن است و در مقابل، بیماری روانی خارج شدن از حد اعتدال است که نادانی، عصیان، دنیا طلبی، ظلم و تعدی، ضعف اراده و سستی، اضطراب، ترس، خودپسندی، حسد و کینه دوزی و... از نشانه های آن می باشد.

نتیجه گیری: قرآن کریم راهکارهای شناختی و رفتاری مناسبی برای تأمین بهداشت روانی انسان ارائه کرده است که برخی آنها در بهداشت روانی جدید مطرح شده و تطابق شگفت آوری دارد که شاهدی بر اصالت و حقیقت آموزه های وحیانی قرآن است وبرخی مطالب نیز در بهداشت روانی جدید مطرح شده که قابل پژوهش و پی گیری و استفاده است.
واژگان کلیدی: سلامت معنوی، بهداشت روان، قرآن

کد مقاله: A-10-49-1

عنوان مقاله: بررسی رابطه سلامت معنوی و شادکامی در دانشجویان پزشکی ورودی ۱۳۹۵ دانشگاه علوم پزشکی بابل

نویسندگان: زینب غلام نیا شیروانی، مریم قائمی امیری، علی اکبر خسروی لاریجانی، زینب حسینی مطلق

ارائه دهنده: دکتر زینب غلام نیا شیروانی

چکیده

زمینه و هدف: سلامت معنوی به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم سلامت است که بررسی ارتباط آن با شادکامی به عنوان احساس رضایت افراد از زندگی بویژه در دانشجویان پزشکی به عنوان سردمداران سلامت جامعه ضروری است. سلامت معنوی و شادکامی پیامدهای مثبتی بر روی سبک زندگی و موفقیت تحصیلی دانشجویان دارند. این تحقیق با هدف، تعیین رابطه سلامت معنوی با شادکامی در دانشجویان پزشکی اجرا گردید.

روش کار: این تحقیق توصیفی- تحلیلی در سال ۱۳۹۸ در دانشگاه علوم پزشکی بابل بر روی ۴۷ دانشجوی پزشکی ورودی ۱۳۹۵ با روش نمونه گیری در دسترس اجرا گردید. ابزار جمع آوری داده ها، شامل پرسشنامه های روا و پایای سلامت معنوی الیسون و شادکامی آکسفورد بود که بصورت آنلاین در اختیار دانشجویان قرار گرفت. جهت تجزیه وتحلیل داده ها از نرم افزار **SPSS21** و آمار توصیفی (فراوانی و درصد، شاخص های مرکزی و پراکندگی) و تحلیلی (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون من ویتنی و کروسکال والیس) در سطح معناداری کم تر از ۰/۰۵ استفاده شد.

یافته ها: نتایج تحقیق بر روی ۴۷ دانشجوی پزشکی با میانگین سنی **21.45±0.83** نشان داد که میانگین نمره سلامت معنوی **72.46±15.51** و در طبقه "متوسط" قرار دارد. در بین سه زیرمقیاس سلامت معنوی، بیش ترین میانگین مربوط به بعد عواطف (**30.93±7.86**) و کمترین (**19.25±4.33**) مربوط به کنش بود. در بین پنج زیرمقیاس شادکامی، بیش ترین میانگین مربوط به حیطه رضایت زندگی (**22.82±5.40**) و کمترین (**12.17±2.73**) مربوط به رضایت خاطر بود. میانگین نمره شادکامی دانشجویان **81.14±19.72** و در طبقه "متوسط" قرار داشت. سلامت معنوی با شادکامی رابطه مثبت و معناداری داشت (**R=0.62, P<0.001**). کلیه ابعاد سلامت معنوی با حیطه های شادکامی همبستگی مثبت و معنادار داشتند (**P<0.001**).

نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر سطح متوسط سلامت معنوی و شادکامی را در دانشجویان پزشکی نشان داد. همچنین همبستگی مثبت و معناداری بین ابعاد سلامت معنوی و حیطه های شادکامی مشاهده شد. بنابراین می توان با برنامه ریزی در راستای ارتقای سلامت معنوی دانشجویان، شادکامی آنان را افزایش داد.

واژه‌های کلیدی: سلامت معنوی، شادکامی، دانشجویان پزشکی

کد مقاله: A-10-47-1

عنوان مقاله: مولفه های اخلاقی اثرگذار بر سلامت معنوی با تمرکز بر روایات امام رضا (ع)

نویسندگان: سیده فاطمه قدیری نژاد ومحسن نورایی

ارائه دهنده: سیده فاطمه قدیری نژاد

سابقه و هدف: سلامت معنوی یکی از ابعاد مهم سلامت محسوب می شود. از اوایل دهه هفتم قرن نوزدهم - که نخستین بار اصطلاح سلامت معنوی مطرح گردید - تا روزگار معاصر اجماعی بر سر تعریف این اصطلاح حاصل نگردید. یکی از پیامدهای ابهام یاد شده، ابهام در تعیین مولفه های اثر گذار بر سلامت معنوی است. پژوهش حاضر می کوشد تا دست کم برخی از مولفه های اثرگذار بر سلامت معنوی از منظر اسلامی را با تکیه بر تعالیم برجای مانده از امام علی بن موسی الرضا (علیه آلاف التحیه و الثناء) را به بحث نشیند.

روش: در پژوهه حاضر کوشش شد تا با انتخاب کلمات کلیدی مناسب – عمدتا در قالب مفاهیم اخلاقی- میراث روایی برجای مانده از پیشوای هشتم شیعیان احصاء گردد. سپس ارتباط آنها با سلامت معنوی اسلامی بررسی و تبیین گردد.

یافته ها: بررسی و تحلیل احادیث رضوی نشان می دهد که افعال اخلاقی مانند خوش خلقی، پاسداشت کرامت نفس، وفای به پیمان و حفظ آبروی افراد از جمله فضایل برجسته و محوری در زمینه اخلاق اسلامی محسوب می گردد. به باور این قلم، امور اخلاقی یاد شده می تواند به عنوان مولفه های اثر گذار در زمینه سلامت معنوی اسلامی مطرح و مطمح نظر قرار گیرد.

نتیجه گیری: بازتعریف مفاهیم نو پیدا، مانند سلامت معنوی- که از حوزه تمدنی غرب به جوامع اسلامی راه یافته – با تکیه بر میراث برجای مانده از بزرگان اسلامی و متون اصیل دینی ممکن است. دقت، جامع نگری و مراجعه به متون اصیل اسلامی، توجه به اصول و بنیادهای تفکر دینی به هدف پرهیز از انفعال در فرایند بازتعریف این مفاهیم ضروری است.

واژگان کلیدی: سلامت معنوی، اخلاق اسلامی، تعالیم رضوی، کرامت نفس

کد مقاله: A-10-35-1

عنوان مقاله: نقش سلامت معنوی در تعهد سازمانی کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی بابل

نویسندگان: عین ا... زاهد پاشا، صدیقه اسماعیل زاده، ثریا خفری، فرزاد محمدپور، نرگس قلی زاده پاشا و زهرا باقری خلیلی

ارائه دهنده: نرگس قلی زاده پاشا

چکیده:

مقدمه و بیان مساله: نیروی انسانی به عنوان مهم ترین سرمایه هر سازمان است. با توجه به اهمیت معنویت در زندگی شخصی و حرفه ای افراد و نیز لزوم وجود تعهد سازمانی و تمایل به بقا در سازمان و تبعات ناشی از آن، در این مطالعه، رابطه میان دو مقوله(سلامت معنوی و تعهد سازمانی) میان کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی بابل مورد بررسی قرار گرفت.

مواد و روشها: پژوهش حاضر مطالعه توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری ۷۴۰ نفر کارکنان ستادی دانشگاه علوم پزشکی بابل با فرمول مورگان ۲۵۰ نفر انتخاب گردید که با ۲۰ درصد ریزش، ۳۰۰ پرسشنامه بین کارکنان ستادی که به صورت تصادفی انتخاب شدند، توزیع شد که ۲۱۸ نفر پاسخ دادند. ابزار تحقیق، دو پرسشنامه استاندارد سلامت معنوی الیسون-پالوتزیان و تعهد سازمانی آلن-مایر با روایی تائید شده از سوی متخصصین و پایایی، ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۷۳ می باشد. در تجزیه و تحلیل داده ها از روش آمار توصیفی و تحلیلی در نرم افزارآماریSPSS25 استفاده گردید.

یافته ها: میانگین سن (±۷/۹۸)۴۳/۰۷ سال و میانگین سابقه (±۷/۵۶)۱۷/۸۸ سال بود. فراوانی از نظر وضعیت تاهل، جنسیت، مقطع تحصیلی، سابقه خدمت، سطح شغلی و رسته شغلی مشخص شد و ارتباط معنی داری بین این مولفه ها با سلامت معنوی و تعهد سازمانی مشاهده نشد. میانگین نمره سلامت معنوی(±۱۳/۵۶)۹۲/۴۳ درحد متوسط مشاهده شد. میانگین نمره تعهد سازمانی(±۱۶/۶۳)۱۰۹/۸۸ نیز سطح متوسط بوده است. بطوریکه بیش از نیمی از کارکنان(۵۲/۸ درصد) اظهارداشتند، در صورتی که جای دیگر، کاربهتری به آنان پیشنهاد داده شود ترک کردن سازمان محل کار را صحیح می دانند. رابطه میان سلامت معنوی و وجوه آن با تعهد سازمانی و ابعاد آن رابطه مثبت، معنی دار و مستقیمی بوده است($p<0/000$) و همبستگی در سطح (۰/۰۱) و سلامت معنوی با تعهد مستمر معنی دار نیست($p<0/05$).

نتیجه گیری: رابطه بین سلامت معنوی و تعهد سازمانی معنی دار و مثبت می باشد. در سطوح بالاتر سلامت معنوی، تعهد سازمانی افزایش می یابد و با بالا رفتن سلامت معنوی، دو بعد تعهد عاطفی و هنجاری نیز افزایش می یابند. بیش از نیمی از کارکنان تمایل به ترک سازمان در صورت پیشنهاد بهتر داشتند. لذا با بهره گیری از آموزه های دینی و مذهبی می توان حس تعهد و دلبستگی، میزان ماندگاری را افزایش ودر نهایت باعث بالا بردن بهره وری سازمان شد. پیشنهاد می گردد مطالعات بیشتر در این زمینه و موضوعات دیگر در حوزه منابع انسانی دانشگاه صورت پذیرد.

واژه های کلیدی: سلامت معنوی؛ تعهد سازمانی؛ کارکنان ستادی

کد مقاله: A-10-33-1

عنوان مقاله: مفهوم بازگشت به خویشتن در مراقبت های پرستاری: تحلیل مفهوم به روش تکاملی راجرز

نویسندگان: مژگان لطفی، وحید زمان زاده، لیلا ولی زاده، فرزانه باقریه

ارائه دهنده: فرزانه باقریه

مقدمه: بازگشت به خویشتن مفهوم جدیدی است که اخیراً در یک تئوری زمینه ای پرستاری به عنوان پیامد بعد از سوختگی معرفی شده است. این مفهوم بیانگر دستیابی به بالاترین سطح تعادل جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی در فرد است. بازگشت به خویشتن در مددجویان باعث ایجاد رضایت و احساس کفایت در زندگی، جستجوی اهداف متعالی تر در زندگی می باشد. با این حال ماهیت و چیستی مفهوم به منظور کمک به تیم مراقبت سلامت از جمله پرستاران جهت تدوین برنامه مراقبتی به درستی مورد شناسایی قرار نگرفته است. لذا این مطالعه با هدف روشن ساختن مفهوم بازگشت به خویشتن، درک و شناخت بیشتر ویژگی ها، پیشایندها و پیامدهای آن انجام گرفت.

روش: در این مطالعه از رویکرد تکاملی راجرز برای شفاف سازی معنای مفهوم بازگشت به خویشتن استفاده شد. به این منظور پایگاه های اطلاعاتی PUBMED, SCOPUS, PROQUEST, GOOGLE SCHOLAR, IRAN MEDE, SID مورد جستجو قرار گرفتند. جهت جستجو از واژه های COME BACK, RETURN, SELF, ONESELF, EXISTENCE, ONE’S SELF INDIVIDUATION در عنوان و چکیده مقالات استفاده شد. معیارهای اصلی جهت ورود، مقالات چاپی تمام متن به زبان انگلیسی بدون محدوده زمانی بود. در کل ۲۰ مقاله جهت بررسی انتخاب شد. فرایند تحلیل تحت نظارت و بازبینی دو نفر از اساتید صاحب نظر در زمینه تحلیل مفهوم انجام گردید.

یافته ها: در این مطالعه ویژگی های مهم مفهوم بازگشت به خویشتن شامل فرصت دادن به خود برای تفکر و بازاندیشی در امور زندگانی، رها سازی ذهن برای تمرکز بر درون، تلاش برای کاوش و کشف ابعاد اصیل وجودی خود شناسایی شد. پیشایندها مشتمل بر تجربه تلخ و فراموش نشدنی از درد جسمی، رنج روحی، شکست و ناامیدی در تعاملات و تردید در مورد هویت خود و فلسفه هستی بوده و پیامدها شامل پذیرش خود ، احساس رهایی و آزادی، رشد و تحول مثبت و خلاقانه در زندگی برای دستیابی به اهداف متعالی تر شناسایی گردید.

نتیجه گیری: یافته های حاصل از تحلیل مفهوم بازگشت به خویشتن بیانگر طیف وسیعی از نیازهای مددجویان در جامعه می باشد و لازم است که برنامه ریزی اصولی و بنیادین توسط مسئولین و مراقبین سلامتی از جمله پرستاران جهت رفع این نیازها صورت گیرد. این مطالعه لزوم طراحی برنامه های حمایتی به منظور کمک به افراد برای طی نمودن مسیر بازگشت به خویشتن به صورت معنی دار را بیش از پیش روشن می سازد.

کد مقاله: A-10-73-1

عنوان مقاله: علوم انسانیِ پزشکی؛ پلی میان رشته ای در پیوند دین و سلامت

نویسندگان: محمد باعزم، حمید رضا تمدن، حسام الدین علامه، مهدی صالحی

ارائه دهنده: محمد باعزم

علوم انسانیِ پزشکی؛ پلی میان‌رشته‌ای در پیوند دین و سلامت[1]

چکیده:

«علوم انسانیِ پزشکی» از دیرباز مورد توجه و اهتمام پزشکان بوده است اما اتخاذ رویکرد نوین بدان، زاده ۵ دهه گذشته است. علوم انسانی پزشکی در صدد است تا با ایفای نقش در رابطه پزشک – بیمار و بهبود روندهای درمانی، تأثیرگذار باشد. از این رو علوم انسانی پزشکی در دانشگاه‌های معتبر دنیا پیگیری می‌شود و در برنامه‌های درسی مدارس پزشکی ورود پیدا کرده است. درک مفهوم دقیق «علوم انسانی پزشکی» و شناخت جایگاه آن در آموزش‌های پزشکی که در فضای داخلی کمتر بدان توجه شده است، هدف اصلی این تحقیق به شمار می‌رود. از این رو آنچه در این تحقیق پرداخته شده است، آشنایی با علوم انسانی پزشکی، گذری بر پیشنیه علوم انسانی پزشکی، نمونه‌های موفق دانشگاهی، تحلیل چالش‌های پیش رو و انتظارات از آن است. نتیجه این پژوهش نشان می‌دهد علی‌رغم پیشرفت علوم انسانی پزشکی، ظرفیت‌هایی از آن شناسایی نشده و برخی آسیب‌ها را متوجه خود ساخته است که قابلیت تحقیق و بررسی دارد.

کلمات کلیدی: میان‌رشته‌ای، علوم انسانی پزشکی، علوم انسانی، تاریخ پزشکی، اخلاق پزشکی

کد مقاله: A-10-50-1

عنوان مقاله: راهکارهای رشد سلامت معنوی از دیدگاه قرآن کریم

نویسندگان: ملیحه صادقی، ابراهیم صادقی

ارائه دهنده: ملیحه صادقی

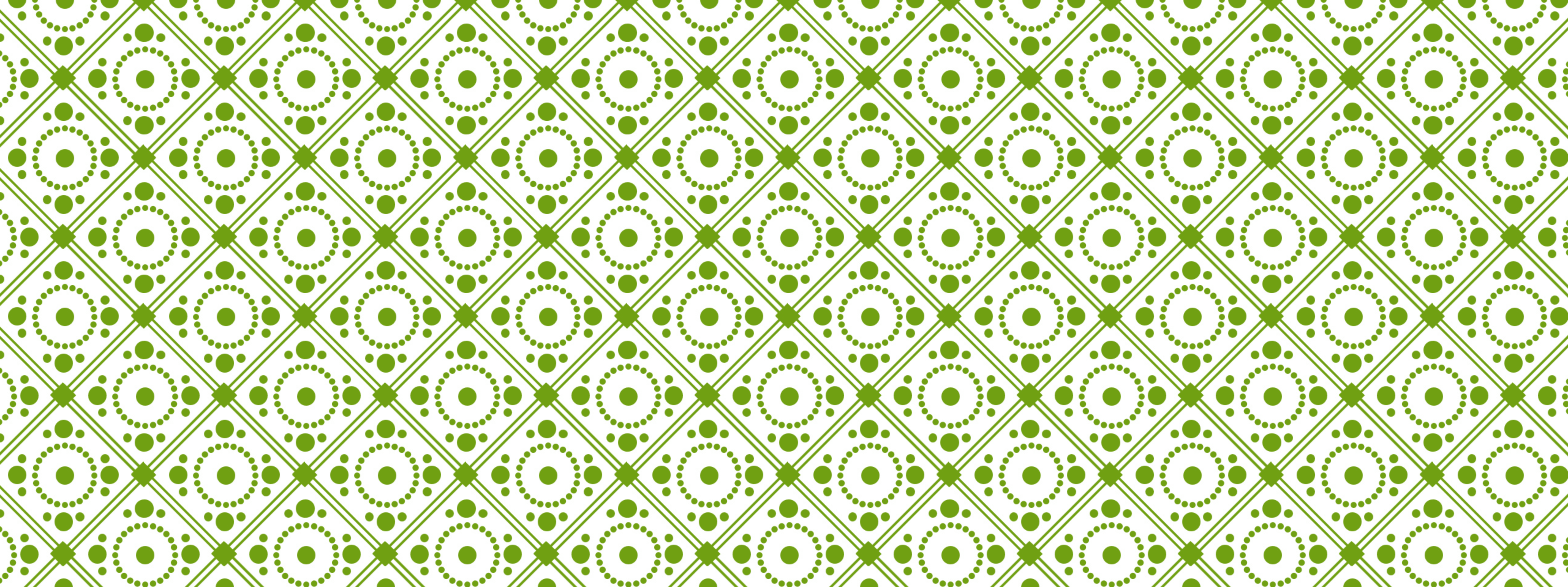
هدف از آفرینش بشر، رسیدن به تعالی و رشد است؛ از این رو، شناخت راه‌کارهای رشد انسان در سلامت معنوی می‌تواند ره‌پویی در مسیر سعادت حقیقی و سلامت جامعه بشری را به همراه داشته باشد.

قرآن کریم، به‌عنوان بهترین و کامل‌ترین کتاب تربیتی انسان، به بررسی عمیق این راه‌کارها در شکل‌گیری سلامت معنوی توجه نموده و اندیشه‌ها و زمینه‌های رشد سلامت معنوی را به عالی‌ترین شکل بیان کرده و بهترین راه‌کارهای رشد را ارائه داده است.

پژوهش پیش رو، ضمن مفهوم شناسی واژگان رشد و سلامت، با استناد بر کلام وحیانی و تفاسیر مرتبط، راه‌کارهای رشد سلامت معنوی را مورد کندوکاو و بررسی قرار داده است تا اشخاص، با سنجش اعمال خود و ارائه آن بر معیارهای متقن الهی، نقاط قوت و ضعف خویشتن را بشناسند.

برآیند جریان راه‌کارهای رشد سلامت معنوی در آیات قرآنی، حاکی از آن است که راه‌کارهایی مانند معبودخواهی و خدامحوری، تزکیه و خودسازی، خوش‌رویی و حسن خلق، پرورش رفتارهای مثبت فردی و اجتماعی و... ارائه شده است که می‌تواند در مسیر تکامل و رشد روحی و اخلاقی و از بین رفتن گرایش‌های منفی طبیعت انسان و آشکار شدن فطریات مثبت، استعدادهای عالی و مثبت وجود انسان را به فعلیت برساند و به مرتبه‌ای از کمال دست یابد.

واژگان کلیدی: رشد، سلامت معنوی، قرآن کریم، راه‌کار رشد.

خلاصه مقالات پوسترهای همایش

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی بابل

کد مقاله:A-10-53-2

عنوان مقاله: جریان شناسی نویسندگان روایات طبی

نام نویسنده/ نویسندگان: محمدشریفی، اکرم حسین زاده

وابستگی سازمانی: دانشیارگروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه مازندران

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: محمد شریفی m.sharifi@umz.ac.ir

مقدمه و هدف

گرچه روایات طبی صحیح وارده از ایشان دارای ارزش و اعتبار است؛ اما اکثر احادیث طبی منقول از پیامبر(ص) در اهل سنت و امامان معصوم در شیعه، فاقد سند و یا دارای ضعف سندی و جزو احادیث ضعیف هستند. وجود جاعلان حدیث، باعث سلب اعتماد از احادیث ضعیف میگردد. جاعلان، انگیزه های متفاوت دارند. روایات طبی به دلیل رابطه مستقیم خود با سلامتی انسانها، نمی تواند از قاعده ادله تسامح در روایات استفاده کند.

روش کار

پژوهش پیش رو با روش توصیفی- تحلیلی و با تکیه بر اسناد کتابخانه ای، ضمن برشمردن انگیزه های قوی در جعل روایات طبی، نگاهی به فضای حاکم بر پزشکی اسلامی نموده

یافته ها

جعل، تصحیف و تحریف و دسّ (کم و زیاد و تغییر متن) در روایات طبی، امری محتمل شمرده شده است. ضعف سندی روایات طبی، کار پذیرش روایات طبی را دشوار ساخته است.

نتیجه گیری

اهم جریانات جعل و تصحیف روایات طبی عبارتند از: ۱- جریان حاکمان سیاسی جهت تخریب وجهه مخالفان سیاسی خود(امامان معصوم)

۲- جریان متصدیان امور طبابت دربار جهت کسب شهرت

۳-جریان تدوین حدیث و جعل توسط راویان برای درآمدزایی

منابع

ابن ابی اصیبعه، احمد(۱۲۹۹ق)،عیون‌الانباء فی طبقات الأطباء، به کوشش آوگوست مولر، قاهره: الهیئه المصریه العامه للکتاب
ابن جلجل،سلیمان(۱۹۵۵م)، طبقات الاطباء و الحکماء، به کوشش فؤاد سید، قاهره: المعهد العلمی الفرنسی للآثار الشرقیه.
رازی، محمد بن زکریا(۱۳۷۴ق)، الحاوی فی طب، حیدرآباد دکن، بی¬نا.
مسعودی، عبدالهادی(۱۳۹۷ش)، روایات طبی، تبار و اعتبار، «علوم حدیث»، صص ۳- ۲۳.

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی بابل

کد مقاله: A-10-62-1

عنوان مقاله: معنویت و معنای زندگی در قرآن و روانشناسی

نام نویسنده/ نویسندگان: محمد هادی یداله پور، مهناز فاضلی

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: دکتر مهناز فاضلی، مدرس دانشگاه فرهنگیان، kebria54@gmail.com

مقدمه و هدف

معنویت و معنای زندگی ازمسائلی است که امروزه به صورت جدی برای متفکران و اندیشمندان مطرح است، و یکی از مهم ترین موضوعات فلسفی ، روان شناختی دینی انسان در دوران جدید و عصر صنعتی شدن جوامع و پیشرفت همه جانبه علم و فناوری است . اهمیت معنویت و رشد معنوی انسان تا حدی است که سازمان بهداشت جهانی در تعریف ابعاد وجودی انسان سالم به عنوان رکن چهارم به بعد معنوی در رشد و تکامل انسان تکیه دارد.

روش کار

مطالعه حاضر به روش پژوهش تحلیلی – توصیفی و مطالعه کتابخانه ای انجام یافته است . که با تکیه بر منابع اصیل دینی و مقالات پژوهشی در قرآن و روانشناسی نگارش یافته است.

یافته ها

معنویت مفهومی جهان شمول است. اگرچه محتوای خاصی از انواع عقاید معنوی وجود دارد، اما همهٔ فرهنگها مفهومی از نیروی غایی، متعالی، مقدس و الهی را در خود دارند. معنای زندگی را هر چند مفهومی انتزاعی است. عموما در سه معنا خلاصه کرده اند، هدف زندگی، کارکرد زندگی و ارزش زندگی، البته با این توجه که معناداری زندگی به هر یک از این سه معنا با لحاظ عنصر اختیار و تلاش آدمی حاصل شدنی است و در مقابل پوچی، بیهودگی و سردرگمی ملازم بی هدفی، بی ارزش و حیرت انسان است.

نتیجه گیری

مطالعه حاضر نشان داد که رویکرد قرآن در خصوص معنا و مفهوم زندگی بر مبنای فطرت آدمی تبیین شده است و فرد در این نگاه در نظام هستی احساس جاودانگی می کند و هستی را نه در محدوده دنیا بلکه فراتر از آن ملاحظه می نماید ، این تلقی معنایی عمیق تر از حیات را پیش روی فرد قرار می دهد و معنا داری زندگی فرد با معنا داری نظام هستی مرتبط می شود . بدیهی است هر اندازه معنا ، عمیق تر ، گسترده تر و دایره شمول بیشتر داشته باشد روح نامحدود آدمی را عمیق تر و بهتر اقناع می کند. دانش روانشناسی برای بیان و تبیین دقیق و عمیق معنویت و معنای زندگی نیازمند آموزه های ادیان توحیدی به ویژه قرآن کریم است.

کد مقاله: A-10-29-1

عنوان مقاله: تاثیر تلاوت قرآن بر اضطراب مادران دارای نوزاد نارس بستری در بیمارستان

نام نویسندگان: پروین عزیزنژاد روشن ۱، فاطمه شاکرزواردهی ۲
۱. استادیار، گروه پرستاری، مرکز تحقیقات بیماریهای غیرواگیر کودکان، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
۲. دانشجوی علوم آزمایشگاهی ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل، بابل، ایران

نام نویسنده مسئول : پروین عزیزنژاد روشن Aziznejadroshan@yahoo.com **شماره تماس: ۰۹۱۱۱۱۳۷۵۶۲**

مقدمه و هدف: با توجه به اینکه اضطراب پس از زایمان یک پدیده شایع و حاد است و بستری شدن نوزادان، به عنوان یک رویداد استرس زا و یک بحران سخت عاطفی، باعث اختلال در عملکرد والدین می شود و سلامت جسمی و روحی مادران را به خطر می اندازد. مادران مسلمان تمایل دارند قرآن کریم را در چنین شرایطی تلاوت کنند. لذا این مطالعه به بررسی تاثیر تلاوت قران بر اضطراب در مادران دارای نوزاد نارس بستری در بیمارستان می پردازد.

مواد و روش ها: این مطالعه مروری، جهت بررسی مطالعات گذشته تاکنون انجام گرفته است. پژوهشگر با استفاده از کلید واژه های: مادر، نوزاد، تلاوت قران، اضطراب با جستجو در سایتهای **SID, Sciense direct, Pubmed, google scholar** انتخاب و از سال ۲۰۱۲ تا سال ۲۰۱۹ بررسی شد.

یافته ها: نتایج نشان می دهند که تلاوت قران باعث کاهش اضطراب در مادران دارای نوزاد نارس بستری در بیمارستان می گردد. مادران باور داشتند تلاوت قران کریم خود و فرزندشان را تحت حمایت منبع لایزال الهی قرار می دهد و منجر به توانمند شدن ان ها در انجام نقش و کنترل بر موقعیت شده و زندگی انها را معنوی کرده است.

نتیجه گیری: تلاوت قران کریم به عنوان یکی از راههای بسیار موثر در تامین نیازهای مادران در بخش مراقبت ویژه نوزادان پیشنهاد می گردد.

کلید واژه ها: تلاوت قرآن، مادر، نوزاد، اضطراب

سومین همایش ملی شفای پایدار
بابل دانشگاه علوم پزشکی
دانشگاه علوم پزشکی بابل

عنوان مقاله:

نقش سلامت معنوی بر مهارت های ارتباطی بین فردی و خودکارآمدی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان

سلیمان یحیی زاده جلودار، استادیار گروه آموزش و اشتغال زنان و دکتری روانشناسی تربیتی
-نویسنده مسئول- بابلسر- بلوار شهید ذوالفقاری- پردیس دانشگاه مازندران-دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
سید مهدی متولیان، استادیار گروه آموزش و اشتغال زنان و دکتری جامعه شناسی
فاطمه لطفی گودرزی، دبیر آموزش و پرورش دکتری زبان و ادبیات عربی

چکیده:

هدف این مطالعه بررسیرابطه بین سلامت معنوی با مهارتهای ارتباط بین فردی و خودکارآمدی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان است. این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی میباشد، تعداد ۱۵۰ دانشجو با روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. برای سنجش سلامت معنوی دانشجویان از پرسشنامه پولوتزین و الیسون، و برای سنجش مهارتهای ارتباط بین فردی از پرسشنامه ماتسون و برای مهارت خودکارآمدی از پرسشنامه بندورا ۱۹۹۷ برای جمعآوری اطلاعات استفاده گردید تجزیه و تحلیل داده ها نشان می دهد بر اساس ضریب همبستگی پیرسون، میزان همبستگی بین باورهای خودکارآمدی و مهارتهای ارتباطی با سلامت معنوی مثبت وجود دارد.

واژگان کلیدی: سلامت معنوی، ارتباط بین فردی، دانشجومعلمان ، باورهای خودکارآمدی

مقدمه

بدون شک نیروی انسانی، به ویژه معلمان از مهمترین عناصر سازندۀ محیطهای آموزشی و مهمترین عامل برای ایجاد موقعیت مطلوب در تحقّق هدفهای آموزشی است. تسچان- موران و وولفولک هوی (۱۹۹۸) خودکارآمدی معلم را همان باورهای معلم درباره توانایی ها و قابلیت های او برای سازماندهی و اجرای راهبردهای اجرایی لازم برای ارائۀ موفقیت آمیز یک تدریس ویژه در شرایط و موقعیت های ویژه و به خصوص دانسته اند. احساس خودکارآمدی یک معلم، متغیر مهم و مؤثری روی موضوعاتی مانند مدیریت-کلاس درس، سبک ها، روش و استراتژی های استفاده شده، افزایش انگیزش دانش آموزان و موفقیت های آنان است. بندورا ۱۹۹۷ معتقد است که خودکارآمدی، توان سازنده ای است که بدان وسیله، مهارتهای شناختی، اجتماعی، عاطفی و رفتاری انسان برای تحقق اهداف مختلف، به گونه ای اثربخش ساماندهی می شود. به نظر وی داشتن دانش، مهارتها و دستاوردهای قبلی افراد پیشبینی کننده های مناسبی برای عملکرد آینده ی افراد نیستند، بلکه باور انسان درباره ی توانایی های خود در انجام آنها بر چگونگی عملکرد خویش مؤثر است. خودکارآمدی فرد نقش حساسی در بازداری یا پایداری رفتار در موقعیت های گوناگون ایفا می کند.

پژوهش های بسیاری نشان داده اند که آموزش مهارت های ارتباطی منجر به بهبود خودکارآمدی می شود. حتی می توان گفت، یکی از متغیرهای موثر بر افزایش خودکارآمدی، مهارت های ارتباطی بین فردی می باشند. محققین معنویت را برخورداری از حس پذیرش، احساسات مثبت، حس ارتباط متقابل مثبت با یک قدرت حاکم و برتر قدسی، دیگران و خود که طی یک فرآیند پویا و هماهنگ شناختی، عاطفی، کنشی و پیامدی شخصی حاصل میشود، تعریف کردهاند.

معلمین از جمله کسانی هستند که بیشترین ارتباط را با دیگران از جمله با دانش آموزان خود دارند؛ بنابراین برقراری ارتباط با دانش آموزان و جلب رضایت آنان جهت آموزش موثر از مهم ترین اصولی است که باید مدنظر آنان باشد. جهت دستیابی به این امر مهم بایستی مهارت ارتباطی بین فردی آنان در حد مطلوبی باشد، بنابراین آموزش این مهارت ها باید در راس برنامه های منابع انسانی سازمان های آموزشی به ویژه آموزش و پرورش باشد. مهارت های ارتباطی به منزله آن دسته از مهارت هایی هستند که به واسطه آن افراد می توانند درگیر تعامل های بین فردی و فرآیندهای ارتباط شوند، یعنی فرآیندی که افراد در طی آن، اطلاعات افکار و احساس های خود را از راه مبادله کلامی و غیر کلامی با یکدیگر در ارتباط می گذارند. این مهارت ها از چنان اهمیتی برخوردارند که نارسایی آنها با احساس تنهایی، اضطراب اجتماعی، افسردگی، عزت نفس پایین، و عدم موفقیت های شغلی و تحصیلی همراه می باشد. سلامت معنوی و خودکارآمدی ارتباطی تنگاتنگ با یکدیگر دارند، به طوریکه باورهای خودکارآمد و معنویت می تواند انگیزهای بسیار قدرتمند درجهت بهبود کیفیت زندگی باشد. موضوع معنویت، همیشه مورد توجه انسان بوده و جزء نیازهای درونی وی به شمار میآید که برخی از صاحبنظران، آن را متضمن بالاترین سطوح زمینه های رشد شناختی، اخلاقی، عاطفی و تلاش برای پاسخ دادن به چراهای زندگی می‌دانند. لذا با توجه به مطالب فوق این سئوالات مطرح است که آیا بین سلامت معنوی و مهارت ارتباط بین فردی دانشجومعلمان رابطه وجود دارد؟، آیا بین سلامت معنوی و باورهای خودکارآمدی دانشجو معلمان رابطه وجود دارد؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش های توصیفی و از نوع طرح های همبستگی می باشد. جامعۀ آماری در این پژوهش کلیۀ دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان شهرستان بابل به تعداد ۲۶۰ نفر، در مقطع کارشناسی در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۸-۹۹بود اند.

پرسشنامۀ سلامت معنوی الیسون و پالتوزون ۱۹۸۲ و برای سنجش مهارت های بین فردی از پرسشنامه مهارت بین فردی ماتسون و برای سنجش مهارت خودکارآمدی از پرسش نامه خودکارآمدی بندورا ۱۹۹۷ مورد استفاده قرار گرفت.

یافته ها

جدول ضریب همبستگی بین سلامت معنوی و مهارت بین فردی و خودکارآمدی دانشجومعلمان

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ضریب همبستگی r	سطح معنی داری (p)	تعداد نمونه (n)
سلامت معنوی	مهارت ارتباطی	۶۲/۴	۰/۰۰۰	۱۵۰
	خودکارآمدی	۳۲/۵	۰/۰۰۰	۱۵۰

همان طوری که در جدول ملاحظه میشود بین سلامت معنوی و مهارت ارتباطی دانشجویان پسر رابطه مثبت و معنی داری مشاهده می شود، (p۰/۰۰۰=) و (r۴/۶۲=). بنابراین فرضیه اول تأیید می گردد . به عبارت دیگر، افزایش سلامت معنوی دانشجویان، با افزایش معناداری در مهارت ارتباطی آنان همراه شده است. همچنین بین سلامت معنوی و خودکارآمدی دانشجویان پسر رابطه مثبت و معنی داری مشاهده می شود، (p۰/۰۰۰=) و(r۵/۳۲=). بنابراین فرضیه دوم نیز تأیید می گردد.

نتیجه گیری:

نتایج مطالعۀ حاضر نشان داد بین سلامت معنوی با مهارت ارتباط بین فردی ارتباط مثبت و معنی داری مشاهده می شود.

نتایج مطالعۀ حاضر نشان دهد، بین سلامت معنوی با باورهای خودکارآمدی ارتباط مثبت و معنی داری مشاهده می شود.

نتایج این تحقیق با پژوهش که به نقش سلامت معنوی را با ارتباطی تنگاتنگ با یکدیگر دارند، به طوریکه باورهای خودکارآمد و معنویت می تواند انگیزهای بسیار قدرتمند درجهت بهبود کیفیت زندگی باشد. وآن را متضمن بالاترین سطوح زمینه های رشد شناختی، عاطفی و تلاش برای پاسخ دادن به چراهای زندگی می‌دانند، نیز همسو می باشد.

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی بابل

کد مقاله: A-10-36-1

عنوان مقاله: مبانی سلامت معنوی در قرآن

نام نویسنده/ نویسندگان: محمود تنها، محمد هادی یدالله پور، محمدقاسمی

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: دکتر محمد هادی یدالله پور، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل، baghekhial@gmail.com

مقدمه و هدف:

سلامت معنوی در آموزه های اسلامی جایگاه ویژه ای دارد و در دوران معاصر هم توسط سازمان جهانی بهداشت مورد توجه قرار گرفته است. در پژوهش حاضر مبانی سلامت معنوی در قرآن مورد بررسی قرار گرفته است. از آنجایی که مبانی سلامت معنوی در قرآن نوعی حیات برتر و ملکوتی انسانی برخاسته از فطرت الهی است، کشف و تحلیل محتوایی می تواند به گشوده شدن رهیافتی متفاوت در حوزه سلامت معنوی برای پژوهشگران باشد.

روش کار:

این پژوهش تحلیلی – توصیفی است که برای تحلیل داده ها از روش تحلیل محتوای آشکار و ضمنی و برای استخراج شاخص های مبانی سلامت معنوی در آیات قرآن، از بررسی محتوایی آیه های مطرح شده درباره ی موضوع استفاده شده است. سعی پژوهش بر این بوده تا آیات مرتبط را از تفاسیر قرآنی استخراج و استفاده نماید.

یافته ها:

یافته های پژوهش عبارت است از شاخص های سلامت معنوی در قرآن در چهار حوزه رابطه انسان با خدا، خود، دیگران، محیط زیست بیان شده و در هر حوزه در سه بعد نگرشی، عاطفی و رفتاری نمایان می شود و ابعاد مختلف سلامت با سلامت معنوی پیوستگی دارد و هریک بر دیگری تأثیری متقابل می گذارد.

نتیجه گیری:

مطالعه حاضر نشان داد که قرآن به عنوان منبع وحیانی هدایت، مبانی سلامت معنوی را در نگاهی وسیع تر ارائه نموده است که می توان با آگاهی از آن به زندگی سالم پایدار دست یافت.

منابع

۱) قرآن مجید ۲) نهج البلاغه ۳) امینی،علی رضا،۱۳۹۶، سلامت معنوی و شاخص های آن از منظر قرآن کریم،رساله دکترا دانشگاه معارف اسلامی، قم ٤) جوادی آملی ،عبدالله، ۱۳۸۳،توحید در قرآن،اسراء،قم

۵) ۳۸۳، سیره پیامبران در قرآن ج ۱،اسوه، قم ٦) ۱۳۸۵، تسنیم ،اسراء، قم ۷) رضا،محمد رشید،۱٤۱٤ق، المنار ۸) زمخشری، محمود بن عمر،۱٤۰۷ ه. ق، الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل و عیون الأقاویل فی وجوه التأویل،دار الکتاب العربی ، بیروت ۹) عزیزی،فریدون،۱۳۹۷،دانش نامه سلامت

معنوی اسلامی،دانشگاه شهید بهشتی،تهران ۱۰) طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ۱٤۰۲ه.ق، مؤسسهٔ الأعلمی للمطبوعات، بیروت

۱۱) طبری، محمد بن جریر، ۱٤۱۲ ه. ق، جامع البیان فی تفسیر القرآن(تفسیر الطبری) ،دار المعرفهٔ ،بیروت ۱۲) طبرسی، فضل بن حسن،۱۳۷۲ ه. ش، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ناصر خسرو ،تهران

۱۳) طریحی، فخرالدین،۱۹۸۵م،مجمع البحرین،دارالمکتبه الهلال،بیروت ۱٤)طوسی، محمد بن حسن، ۱۳۸۹ه. ق.، التبیان فی تفسیر القرآن ، دار إحیاء التراث العربی

۱۵) کاشانی، فتح‌الله بن شکرالله ۱۳۳۶ ه. ش، منهج الصادقین فی الزام المخالفین، کتابفروشی اسلامیه، تهران ۱٦) فضل الله، محمد حسین،۱٤۱۹ ه. ق، من وحی القرآن ،دار الملاک، بیروت

۱۷) مجلسی،محمدباقر،۱٤۰٤، بحارالانوار،موسسه الوفاء،بیروت ۱۸) مصباح،مجتبی،۱۳۹۲،سلامت معنوی از دیدگاه اسلام،انتشارات حقوقی،تهران

۱۹) یدالله پور۷۲:۱۳۹۱،بهروز،۱۳۹۱،کرامت انسان در قرآن،نشر ادیان،قم

کد مقاله: A-10-72-1

عنوان مقاله: : بررسی تاثیرات متقابل جسم و جان در سلامت معنوی با تاکید بر ادبیات عرفانی

نام نویسنده/ نویسندگان:۱- دکتر عبدالله غلامی عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز گروه معارف اسلامی وعضو مرکز پژوهش های بین رشته ای معارف اسلامی وعلوم سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز،شیراز، ایران

۲- دکتر محمد حسین قهرمانی عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز (مسئول مقاله)

چکیده:

تأثير متقابل جسم وجان موضوعي است كه امروزه درپزشكي نوين به اثبات رسيده است. حالات احساسي از طريق محورعصبي - هورموني مي توانند سبب تغييرات فيزيولوژيک محيطي و مركزي شوند كه تمام سيستم هاي بدن را تحت تاثير قراردهند و باعث آزاد شدن مواد شيميايي و واسطه هاي مختلف شوند كه باعث تأثير سوء يا مفيد (بسته به نوع احساس) در بدن شوند.

منابع ديني و عرفاني ما نيز انسان را موجودي دو بعدي، متشكل از جسم و جان مي دانند كه اين دو در تعامل با همديگر هستند. اين تاثير وتعامل نفس و بدن درقرآن،احاديث،كتب عرفاني، بخصوص مثنوي معنوي به خوبي هويداست. حكمايي چون بوعلي و جرجاني نيز براساس همين شناخت از انسان ، در طبابت خود موفق بوده اند.

این پژوهش توصیفی تحلیلی ،که به روش کتابخانه ای به جمعبندی داده های خود پرداخته ، تلاش می کند تا ضمن ارائه برخی مدارک از منابع علم پزشکی مبنی بر تعامل جدی جسم و جان، اهتمام متون عرفانی را بر اهمیت تعامل و تاثیر نفس و بدن مورد بررسی قرار دهد.

کلمات کلیدی: جسم و جان، شناخت انسان، محور عصبی هورمونی .

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی بابل

کد مقاله: A-10-63-1

عنوان مقاله: آموزش مراقبت معنوی به دانشجویان پرستاری

نام نویسنده/ نویسندگان: دکتر علی ذبیحی، دکتر سیده رقیه جعفریان امیری

وابستگی سازمانی: استادیار گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی بابل، دانشگاه علوم پزشکی بابل

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: دکتر علی ذبیحی zabihi_alii@yahoo.com

مقدمه و هدف

آموزش مراقبت معنوی به گونه ای شایسته، مورد توجه قرار نگرفته و عواملی نظیر بی توجهی به مراقبت معنوی در کوریکولوم کارشناسی پرستاری، عدم آموزش کافی در زمینه ی مراقبت معنوی (،نبودن توافق درباره نحوه آموزش مراقبت معنوی در کوریکولومهای آموزش پرستاری و کمبود گایدلاین ها و راهنماهای واضح جهت ارائه ی مراقبت معنوی موانعی در جهت عملیاتی کردن مراقبت معنوی درعملکرد بالینی پرستاران هستند. بنابراین شکل دادن به یک برنامه آموزشی در هر بستری و ملیتی ضروری است. مطالعه حاضر با هدف بررسی آموزش مراقبت معنوی به دانشجویان پرستاری انجام شده است.

روش کار

در مطاله حاضر، بررسی جامع و دقیقی بر روی مقالات، بین سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۸ با کلیدواژه‌های مرتبط مانند آموزش پرستاری، معنویت و مراقبت معنوی در پایگاه‌های SID IranMedex و PubMed، Google scholar، Scopusبه زبانهای فارسی و انگلیسی انجام شد مقالات در دو مرحله انتخاب شدند. در مرحله اول با حذف مقالات غیر مرتبط با آموزش مراقبت معنوی به دانشجویان پرستاری و در مرحله دوم با مطالعه کل مقاله از میان مقالات مرتبط با آموزش مراقبت معنوی به دانشجویان پرستاری، انتخاب شدند که و از بین ۴۰ مقاله، ۱۵ مقاله که بالاترین همپوشانی را با موضوع مورد مطالعه داشتند، مورد بررسی قرارگرفت.

یافته ها

موانع ارائه مراقبت معنوی از دیدگاه پرستاران شامل نداشتن شفافیت نقش، به رسمیت شناخته نشدن اهمیت مراقبت معنوی و نداشتن دانش و مهارت کافی است. ارائه صحیح مراقبت معنوی به بیمار نیازمند آن است که ارائه دهندگان این مراقبت ها درک لازم در این رابطه را داشته باشند و برای پرستاری از بیماران باید آموزشهای لازم در دوران دانشجویی دریافت شود.

توانایی معنوی دانشجویان پرستاری، منجر به رشد فردی و حرفه ای آنها و مراقبت جامع از بیماران می شود. همچنین تسهیل نمودن پاسخ های معنوی دانشجویان با استفاده از نقشه مفهومی مراقبتی، راهکاری برای تفکری در باره ماهیت وجودی زندگی، بیماری و رنج کشیدن در خود و بیماران فراهم می کند.

نتیجه گیری

ارائه صحیح مراقبت معنوی به بیمار نیازمند آن است که ارائه دهندگان این مراقبت ها درک لازم در این رابطه را داشته باشند. برای پرستاری از بیماران باید آموزشهای لازم در دوران دانشجویی دریافت شود. هر چه دانشجویان پرستاری از درک و صلاحیت بالاتری در ارائه مراقبت معنوی برخوردار باشند، مراقبت و مداخلات بهتری برای بیماران خود انجام میدهند و پیشنهاد میشود عوامل موثر بر کسب مهارتهای مراقبت معنوی و شایستگی دانشجویان جهت ارائه مراقبت معنوی جامع به بیماران شناسایی شود.

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی بابل

کد مقاله: A-10-53-3

عنوان مقاله: قرآن، بهترین شب نشین

نام نویسنده/ نویسندگان: محمدشریفی، الهام رسولی

وابستگی سازمانی: دانشیارگروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه مازندران

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: محمد شریفی m.sharifi@umz.ac.ir

مقدمه و هدف

قرآن؛ این کتاب آسمانی، طبق روایت حضرت علی (ع) که می فرماید: «وَلَیَکُن سَمیرُکَ القُرآنِ»، به عنوان بهترین شب نشین و هم نشین، معرفی شده است که آثار و برکات زیادی دارد. دعوت به برخاستن در شب، در سوره ی مزمّل، نمونه ای بارز از این شب نشینی است که برطبق برخی از تفاسیر، به نماز شب و برطبق برخی دیگر به خواندن قرآن، تفسیر شده است

روش کار

در پژوهش حاضر که با روش توصیفی- تحلیلی انجام شده؛ آفت‌های این شب نشین‌ها و برکات و فواید شب‌نشینی با قرآن، بیان شده است

یافته ها

واژه ی سمیر، به معنای شب نشین است. همراهی با قرآن و شب-نشینی با آن، آثار مطلوب فراوانی برای یک فرد به جا می‌گذارد که آرامش روحی و روانی، دست‌یابی به سعادت دنیوی و اخروی، شکست ناپذیرشدن، همراهی همیشگی با خداوند از آن جمله هستند. دعوت به برخاستن در شب، در سوره‌ی مزمّل، نمونه‌ای بارز از این تأکیدات به شمار می‌رود. که برطبق برخی از تفاسیر، توصیه به نماز شب و برطبق برخی دیگر توصیه به خواندن قرآن است و با توجّه به اینکه بخشی از نماز، قرآن است؛ این آیات با کلام حضرت علی(ع) مبنی بر شب‌نشینی با قرآن، تطابق دارد.

نتیجه گیری

در اسلام، تأکید فراوانی به شب زنده داری شده است. اقوام و دوستان، تلفنهای همراه، شبکه های اجتماعی، ماهواره و... شب نشین های دنیای معاصرند که در همراهی با آنها اگر برطبق اصول اسلامی نباشد، ضررهایی چون بی حجابی، آزادی روابط محرم و نامحرم، ترویج اسراف، زیان اقتصادی به خانواده ها، رواج گناهانی مثل غیبت و فخرفروشی را در پی دارد. قرآن، بهترین شب‌نشین‌هاست؛ زیرا آفت‌های شب‌نشین‌های معاصر را ندارد

کد مقاله: A-10-67-1

عنوان مقاله: موانع سلامت معنوی از دیدگاه نهج البلاغه

نام نویسنده/ نویسندگان: نسیبه یداله پور، محمد هادی یداله پور

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: دکتر محمد هادی یدالله پور، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بابل، baghekhial@gmail.com

مقدمه و هدف

بی‌تردید موانع سلامت معنوی بیماری، عوارض و آسیب‌های غیرعادی هستند که اختلال‌ها، بی‌نظمی‌ها و نابسامانی اجتماعی را باعث گشته و منجر به انحطاط، ظلم و پس‌رفت جامعه می‌شوند که معمولاً هر اجتماع کوچک و بزرگ انسانی با این آفت‌ها و لغزش‌ها دست به گریبانندکه این مطالعه به بسترشناسی آن‌ها از زبان مولی امیرالمومنین علی (ع) به روش تحلیلی– توصیفی پرداخته است. همو که در فضای آن روز کوفه و اطراف آن با فراز و فرودها و چالش‌های متعدد با مردمی متنوع و سست عنصر، روزگار گذراند و با شخصیت الهی و خستگی ناپذیرش در باب مصادیق لغزش‌ها، علل، و راه‌های مقابله با آن‌ها مطالب گسترده و راهگشایی را در نهج‌البلاغه با بنان و بیان خویش اشارت نموده‌اند، که این نوشتار در جستجوی به دست آوردن و ارائه آن‌ها نگارش یافته است.

یافته ها

بررسی موانع سلامت معنوی و ریشه‌یابی آن‌ها نیازمند تلاش و پژوهش‌های زیادی است و ضروری است تا با ژرفکاوی در نهج‌البلاغه از اقیانوس دانش و حکمت علوی گوهرهای ناب جستجو گردد. در این مقاله موانع زیر فهرست شده اند:

مقدس مآبی و تحجر؛ تکبر و تعصب؛ ظاهر پرستی و زهد فروشي؛ خرافه‌گرايي؛ ترک امر به معروف و نهی از منکر؛ تجمل‌گرايي؛ حق (دین) را قربانی مصلحت نمودن؛ فقر و تنگدستی؛ استبداد و خودکامگی؛ و تحدید آزادی‌ها و نقض حقوق مخالفان

روش کار

این مطالعه به روش توصیفی- تحلیلی انجام گرفته است. جهت تحلیل داده ها از خطبه ها، نامه ها و حکمت های نهج البلاغه با تاکید بر تفاسیر و شروح نهج البلاغه استفاده شده است.

نتیجه گیری

خودکامگی و استبداد، خرافه‌گرایی، ظاهرپرستی و زهدفروشی، تفرقه و گسست اجتماعی، تجمل‌گرایی، تملق و چاپلوسی، فدا کردن حق به پای مصلحت، فقر و محرومیت اجتماعی، بی‌تفاوتی در یاری حق، حاکمیت نااهلان، تکبر خودخواهی، از مولفه های لغزش‌گاههای سلامت معنوی بشمار می‌روند و برای برون رفت از این مشکلات می‌توان با تکیه بر آموزه‌های دینی و ثبات قدم و استواری در ایمان و توکل بر حضرت حق تعالی و تلاش مستمر و پرهیز از دنیاگرایی، رشد آگاهی‌های اجتماعی، از خطرها و گردنه‌های سخت به آسانی گذشت.

کد مقاله: A-10-40-1

تحلیلی بر پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با نهج‌البلاغه در ایران

زهراآقالری*، سمیه جعفریان

* مهندسی بهداشت محیط، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

EMAIL: Z.AGHALARI@GMAIL.COM

چکیده

مقدمه: در کلام امیر مؤمنان علی علیه‌السلام در قالب کتاب شریف نهج‌البلاغه می‌توان سرنخ‌های شگرفی از بهداشت و سلامتی یافت. لذا پژوهش حاضر باهدف تحلیل پژوهش‌های علوم پزشکی مرتبط با نهج‌البلاغه در ایران انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها: مطالعه مروری حاضر در سال ۱۳۹۸ با بررسی تمامی مقالات منتشره در ۵ مجله تخصصی شناخته‌شده در حوزه علوم پزشکی و دین، با استفاده از چک‌لیستی محقق ساخته انجام شد. در چک‌لیست علاوه بر اطلاعات مجلات به تفکیک سال‌های انتشار، تعداد شماره‌ها و مقالات، نوع مطالعه، عنوان، نمونه‌های پژوهش، نوع بیانات آن حضرت (حکمت، خطبه و نامه) و نتایج جمع‌آوری شد.

یافته‌ها: بررسی ۱۲۶۱مقاله در قالب ۱۴۳شماره طی سال‌های (۱۳۹۸-۱۳۷۱) در پنج مجله موردنظر نشان داد، از میان مقالات منتشره ۹مقاله (۷۱/۰درصد از مجموع مقالات) به تبیین مباحث علوم پزشکی و بهداشتی از طریق نهج‌البلاغه پرداخته بودند. تحلیل محتوای مقالات ازنظر نوع مطالعات نشان داد ۵مقاله (۵/۵۵درصد) از نوع پژوهشی اصیل، ۴مقاله (۶/۴۴درصد) مروری نگاشته شده بودند. ازنظر نمونه‌های موردمطالعه در پژوهش‌ها، تمامی مقالات با بهره‌گیری از اسناد مکتوب همچون کتاب و مقاله نگاشته شده بودند به‌جز یک مقاله که بر روی بیماران انجام‌شده بود که در خصوص اثربخشی آموزش آسیب‌های دنیاگرایی مبتنی بر مفاهیم نهج‌البلاغه بر بیماران گوارشی بود.

نتیجه‌گیری: پژوهش حاضر نشان داد میزان استفاده از نهج‌البلاغه در تحقیقات علوم پزشکی بسیار اندک بود؛ درصورتی‌که نهج‌البلاغه به‌عنوان مرجعی ارزشمند و راهنمایی گران‌بها می‌تواند برای افراد شاغل در علوم پزشکی و بهداشتی اعم از پزشکان، پرستاران و پیراپزشکان راهگشایی جهت پیشگیری، درمان و بهبود بسیاری از بیماری‌ها مورداستفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی: علوم پزشکی، نهج‌البلاغه، مقالات.

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۹/۵/۱. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی بابل

کد مقاله: A-10-53-1

عنوان مقاله: نقش باورهای دینی در نشاط خانواده

نام نویسنده/ نویسندگان: محمدشریفی، احمد صادقیان

وابستگی سازمانی: دانشیارگروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه مازندران

نام و آدرس ایمیل نویسنده مسئول مقاله: **محمد شریفی** m.sharifi@umz.ac.ir

مقدمه و هدف

هر آیین و مکتبی و هر جامعه ای یک سبک و روشی برای چگونه زیستن خود دارد. به نظر می رسد بهترین نقشه و سبک زندگی برای یک خانواده، نقشه ای است که آفریننده و خالق هستی ترسیم نموده است. با تکیه و اعتماد به باورها و آموزه های اسلامی می توان نشاط و شادی پایدار را برای یک خانواده به ارمغان آورد.

روش کار

در این پژوهش با روش توصیفی – تحلیلی و با استناد به آموزه‌های قرآن کریم و روایات معصومان علیهم السلام، باورهایی که بر ایجاد و افزایش شادی و نشاط خانواده، مؤثر است مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

یافته ها

یکی از مؤلفه‌های مهمِّی که جایگاه والایی در ارتقاء سبک زندگی و تعالی خانواده دارد؛ چگونه شاد زیستن است. با اعتماد به باورهای اسلامی می‌توان به شادی و نشاط پایدار رسید. راهکارهای ایجاد شادی و نشاط، متعدد است؛ که یکی از آنها راهکارهای معرفتی است. منظور از راهکارهای معرفتی، اصلاح طرز فکر و باور بر اساس آموزه‌های دینی است.

نتیجه گیری

راهکارهای معرفتی مؤثر بر شادی، عبارتند از :

تأمین نیازها، معنادار شدن سختی‌ها، احساس امنیّت، آرامش، توکّل، رضا، تسلیم، مثبت‌نگری، شکر، زهد، قناعت، عزت نفس، پرهیز از مقایسه‌های نادرست، در دسترس بودن اهداف و زندگی کردن در زمان حال

منابع

آرگایل، مایکل، (۱۳۸۲ش). روانشناسی شادی، ترجمه فاطمه بهرامی و دیگران، اصفهان: جهاد دانشگاهی دانشگاه اصفهان.
آمدی، عبدالواحدبن‌محمد، (۱۳۸۰ش). غرر الحکم و درر الکلم، مشهد: ضریح آفتاب، مؤسسه الجواد.
ابن أبی الحدید، عبد الحمید بن هبةٰ الله، (۱۴۰۴ق). شرح نهج البلاغه، تحقیق: محمد ابوالفضل‌ابراهیم، قم: مکتبةٰ آیةٰ الله المرعشی النجفی.
ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، (۱۴۰۴ق). تحف العقول عن آل الرسول صلی الله علیه و آله، تحقیق و تصحیح: علی اکبر غفاری، قم: جامعه مدرسین.
بخاری، محمد بن اسماعیل، (۱۴۰۱ق). صحیح البخاری، بیروت: دار الفکر.

سومین همایش ملی شفای پایدار

زمان: روز چهارشنبه مورخ ۱ / ۰۵ / ۱۳۹۹. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی بابل

کد مقاله: A-10-37-1. عنوان مقاله: بررسی مناسبات میان تعالیم اسلام و علوم زیستی

نویسندگان: امرالله مصطفی زاده . دانشیار گروه میکروبیولوژی و ایمونولوژی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، ایران
فاطمه نورائی . دانشجوی کارشناسی گروه میکروبیولوژی ، دانشکده علوم پایه، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
نویسنده مسئول: فاطمه نورائی. رایانامه: (nouraei@umz.ac.ir)

مقدمه و هدف

گفتگو درباره نسبت علم و دین از موضوعات بنیادین و کهن در جوامع بشری محسوب می گردد. از میان دیدگاه های ابراز شده در این زمینه ، دیدگاه « تایید دین با علم» از سوی شماری از اندیشمندان مسلمان ابراز و با جدیت زیاد ترویج می گردد.

بر این اساس، یافته های جدید علمی روشن کننده پیچیدگیهای آفرینش و نمایانگر قدرت ، دانش و حکمت خداوند است.

پژوهش پیش رو می کوشد تا ابعاد جدید و گسترده تری از این دیدگاه را با تمرکز بر زمینه مطالعاتی در علوم زیستی بررسی و تحلیل نماید

روش کار

در جستار پیش رو کوشش شد تا با انتخاب کلمات کلیدی مناسب در زمینه ادبیات دینی و ادبیات علوم زیستی گردآوری و سپس دسته بندی گردد.

در مرحله پایانی گونه های مختلف تعامل میان تعالیم اسلام و علوم زیستی بررسی و تبیین گردد.

یافته ها

یافته های مقاله نمایانگر وجود ارتباط دو سویه میان تعالیم اسلام و علوم زیستی است. گزاره های علوم زیستی بیانگر جزئیات و تفصیل معارف هستی شناسانه مانند هدفمندی، هوشمندی و نظم موجودات است. و نیز جزئیات نظم، هوشمندی و هدفداری آفرینش را به صورت آشکار و انکار ناپذیر نمایان می نماید.

از سوی دیگر معارف اسلامی نیز به یافته های علوم زیستی جهت می دهد. زیرا یافته های علوم تجربی بیانگر واقعیتهاست و به خودی خود فاقد هر گونه سو گیری و جهت گیری ارزشی است. همچنین معنای نهفته در دل پدیده ها را آشکار و بازگو می نماید.

نتیجه گیری

تعالیم اصیل اسلامی با یافته های دانش زیست شناسی در بیشتر موارد آن به دور از تعارض است.

توجه به این همراهی ،پیامدهای نظری و تئوریک متعددی به دنبال دارد. آگاهی از جزئیات تعالیم اسلام، زمینه ساز مواجه عقلایی با آموزه های اسلامی و معنا یابی گزاره های زیست شناسی از مهم ترین موارد قابل ذکر است.

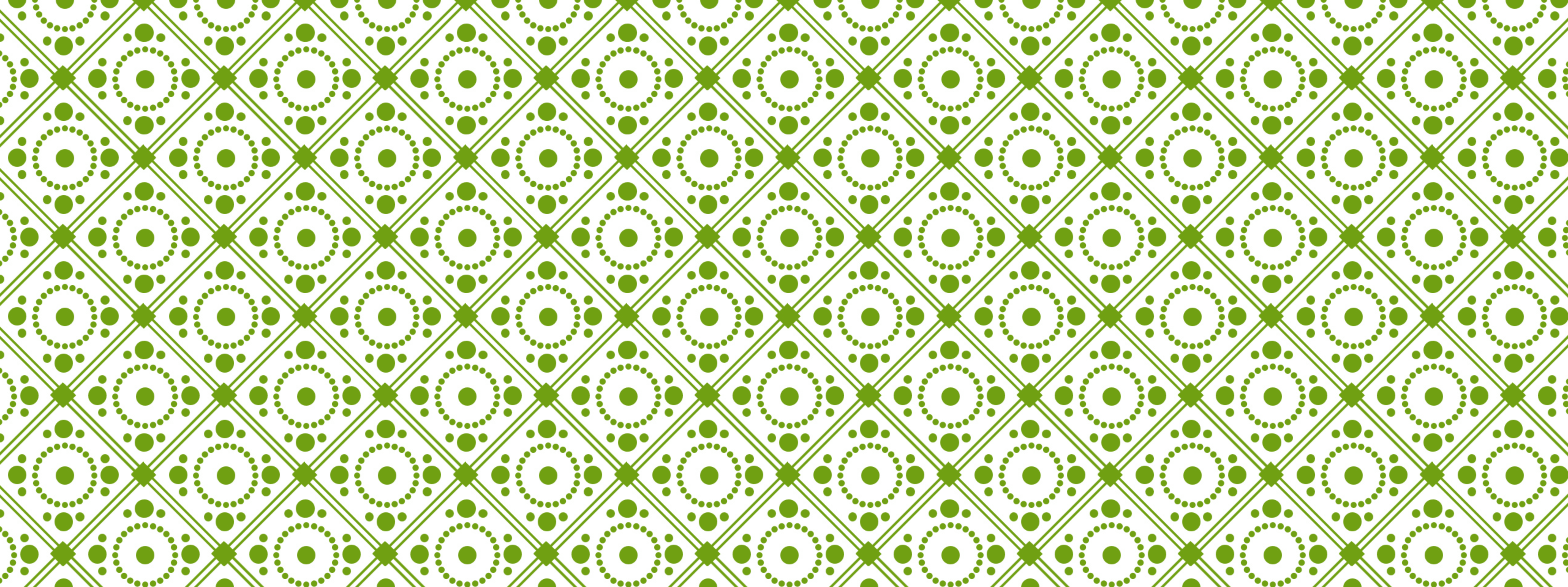

سومین همایش ملی
شفای پایدار
Third National Conference of Sustainable Healing
(غیر حضوری)
(دارای امتیاز فرهنگی ویژه اعضای هیات علمی دانشگاه ها)
محورهای همایش:
۱. بررسی رجالی و فقه الحدیثی رساله ذهبیه
۲. سلامت معنوی
۳. جریان شناسی نویسندگان روایات طبی
مکان نمایش:

با سپاس فراوان از همراهی شما عزیزان